

Stilstaan op de route en terugkijken

In de volgende beschrijving lees je mijn kritische reflectie op mijn eigen onderzoek. Hiermee sta ik stil tijdens de wandeling en kijk ik terug op het proces en hoe ik mij verhoud tot het kunsteducatieve veld.

In mijn onderzoek heb ik een theorieles op een beeldende wijze aangeboden. Dit heb ik gedaan door onder andere experimenten uit te voeren binnen de opleiding Maatschappelijke Zorg niveau 4 op het KW1C. De experimenten hebben plaats gevonden in een beeldende vorming lokaal. Tijdens mijn onderzoek heb ik door het doen van experimenten, observaties, interviews en gesprekken een antwoord kunnen geven op mijn onderzoeksvraag:

Wat is de ervaring van studenten met het aanbieden van theorie op een beeldende wijze op de MBO opleiding MZ niveau 4 met betrekking op begrip van en hun betrokkenheid bij de lesstof?

Herhaling loont om te onthouden

In mijn onderzoek heb ik door middel van experimenten aandacht besteed aan een theorie, die normaliter middels een theorieles wordt aangeboden. Voor mijn experiment hebben de studenten op een beeldende vorming manier met deze theorie gewerkt. Deze theorie is eenmalig in een één uur durende theorieles aangeboden door een collega, tijdens mijn experimenten heb ik twee maal twee uur met deze theorie gewerkt.

De Duitse psycholoog Hermann Ebbinghaus (Santana & Costa, 2019) heeft in zijn carrière veel onderzoek gedaan naar het geheugen en het proces van leren en vergeten. Ebbinghaus concludeerde dat men nieuw geleerde dingen in eerste instantie goed onthoudt maar dat naar mate de tijd verstrijkt, je ook dingen weer vergeet. En dat herhaling van de leerstof tot gevolg heeft dat men het beter onthoudt en langer kan onthouden. Hiermee haal ik een oude expert aan maar voor mijn onderzoek nog steeds relevant. Er zijn twee experimenten na elkaar geweest waarmee de student de theorie dus drie keer herhaald. Vanuit de theorie van Ebbinghaus is het dan ook logisch dat de studenten de theorie beter onthouden. Volgens de schrijvers van het boek *Wijze lessen: twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek* (Surma et al. 2019) is de beste manier om te leren "om nieuwe leerstof te onthouden voor de lange termijn - en dat is toch wat je als leraar beoogt - is het verstandig om de momenten waarop er geoefend wordt met de leerstof te spreiden in de tijd" (p.139).

Hiermee geef ik een kritisch tegengeluid voor de uitkomsten van mijn onderzoek dat het maken van beelden zorgt voor het beter onthouden van de theorie.

Groepsgrootte in een klas

Met deze kritische blik wil ik verder ingaan op de groepsgrootte van studenten. In een klas van het MBO op de opleiding MZ zitten gemiddeld 25 studenten. Tijdens de verschillende observaties en interviews heb ik geconcludeerd dat het leren in een grote groep lastig is door de hectiek die er in een klas kan zijn. Er kan van veel verschillende richtingen ruis komen. Deze ruis zorgt ervoor dat studenten minder goed tot leren komen.

Tijdens mijn experimenten hebben studenten zichzelf opgeven en zijn dus gemotiveerd om mee te doen. Het was daarnaast een kleine groep die mee wilde werken en daarmee zou je kunnen zeggen dat het logisch is door de groepsgrootte, de rust en motivatie dat ze de lesstof makkelijker onthouden.

Er is tot nu toe weinig onderzoek gedaan naar groepsgrootte in het MBO. Het artikel van kennismakelaars Van den Berg & Van Eck (2017) zegt hier wel iets over, daarin wordt gesteld dat groepsgrootte één van de factoren is die een betere leerwinst teweeg zou kunnen brengen. Naast groepsgrootte is ook motivatie en een goed leerklimaat een factor. Ter vergelijking wordt gesteld dat in het voortgezet onderwijs "Het vinden van een balans en het inzetten van klassenverkleining als onderdeel van een bredere onderwijskwaliteitsstrategie kan bijdragen aan een meer ondersteunende en effectieve leeromgeving voor alle leerlingen" (Redactie, 2024b). De groepsgrootte tijdens mijn experimenten bestond uit 6 studenten dus daarmee zou ik al een betere leerwinst kunnen creëren en staat het werken met beelden daar dus los van volgens deze twee bronnen.

In de zojuist beschreven kritische analyse lees je tegengeluiden voor de uitkomsten van mijn onderzoek rondom de thema's herhaling en groepsgrootte. In de komende alinea's lees je bronnen

en literatuur over differentiëren, eigen regie en de ruimte die mijn onderzoek juist bekrachtigen.

Differentiëren werkt

De hoofdlijn van het differentiëren is het aanpassen van de te leren lesstof aan het niveau en behoeften van de studenten. Niet alle studenten hebben alleen behoefte aan theorieles om de lesstof tot zich te kunnen nemen, er zijn ook studenten die op een andere manier leren. Op het MBO zitten ook studenten die het werkveld ingaan en het beste tot hun recht komen in de praktijk.

Daarom is het van belang dat een student geprikkeld wordt om kennis op te doen om daarmee een betere beroepskracht te kunnen worden. Ook het themaonderzoek "Differentiëren in het MBO" dat de Inspectie van Onderwijs (2021) heeft uitgezet onderstreept de uitkomsten van mijn bevindingen. Zij stellen dat differentiëren loont en recht doet aan de verschillen in ontwikkeling van studenten. Studenten zijn gemotiveerder, stellen meer vragen, komen sneller in actie, laten meer zelfvertrouwen zien en pakken verantwoordelijkheid. Daar wil ik op aanvullen dat een uitkomst van het onderzoek is dat de student meer eigenaar is van zijn eigen leerproces en intrinsiek gemotiveerder is. Tijdens de experimenten van mijn onderzoek waren de studenten gemotiveerd, hadden zij eigen regie en kwamen zij meer in actie. Door mij als docent kregen zij verantwoordelijkheid en daardoor ontstond bij de studenten meer zelfvertrouwen. Met de experimenten waarbij de studenten beelden maakten sloot ik beter aan bij deze studenten en kwamen de studenten meer tot leren. Mijn uitkomsten onderstrepen wat onderzoeker Meewis (2017) schrijft in haar artikel:

Dat leerlingen via kunst informatie beter onthouden zou komen door de 'ongebruikelijkheid' ervan. Informatie op andere manieren, dan via geschreven tekst, aanbieden zorgt voor extra cognitieve verwerking. Het fysiek of mondeling (re)produceren van informatie bevordert zowel het onthouden als het oproepen ervan. Laat leerlingen dus ook teksten opvoeren of zingen in combinatie met lezen. Ook het via beeld visueel presenteren van informatie werkt aanvullend aan verbale, tekstuele informatie.

Eigen regie geven

Het hebben of krijgen van eigen regie geeft het beste resultaat door binnen kaders zelf keuzes te mogen maken. De kaders die gelden zijn erg belangrijk voor een MBO student. Deze jonge studenten hebben richting nodig waarin zij moeten gaan en daarbij ook een structuur. Als de kaders scherp en helder zijn door middel van communicatie, beeld, ruimte en contact heb je een omgeving gecreëerd voor de student waarin deze de eigen regie kan pakken. In het boek *Het prachtige risico van onderwijs* van pedagoog Gert Biesta (2015) beschrijft hij ook het hebben van eigen regie, en hij omschrijft het in zijn boek als het zoeken naar een balans in het onderwijs. Studenten moeten binnen kaders uitgedaagd worden om verder te kijken naar eigen voorkeuren. Het beantwoorden van vragen en niet alleen vragen stellen. De student kan en mag veel keuzes maken maar door de eigen regie binnen mijn gestelde kaders kan een student zich ontwikkelen en stil staan om te zien wat een volgende stap in zijn proces kan zijn.

De ruimte ervaren

Zoals hierboven al beschreven vinden de lessen plaats in een creatieve ruimte, het beeldende vorming lokaal. In deze ruimte is letterlijk ruimte maar creëer ik als docent beeldende vorming ook ruimte om te experimenteren. Uit mijn onderzoek is gebleken dat de ruimte, figuurlijk en letterlijk, waar de studenten beeldende vorming krijgen een belangrijk onderdeel is. Hoe bepalend is deze creatieve ruimte eigenlijk? Het antwoord op deze vraag sluit aan bij het artikel van onderzoekers Kupers & Haakma (2020) in “Cultuur+Educatie” waarin zij stellen dat er een aantal factoren belangrijk zijn om in kunstonderwijs de creativiteit te stimuleren. Eén belangrijke factor is het aanbieden van creatief materiaal in een omgeving waar de student zelf keuzes kan maken en waarin de docent actief betrokken is. Een docent die expert is op het gebied van beeldende vorming. Die docent kan ondersteunen bij het gebruik van nieuw materiaal wat cruciaal is voor de ontwikkeling van studenten. In de ruimte waar mijn experimenten hebben plaats gevonden is het assortiment groot van het te kiezen materiaal. In de ruimte ligt herbruikbaar materiaal tot zand en bladeren en zoals er wordt gesteld in het artikel van onderzoekers Kupers & Haakma (2020):

Juist ongebruikelijk materiaal kan leerlingen uitnodigen tot experimenteren en uitzoeken ‘wat je er allemaal mee kan’. Dat kan ervoor zorgen dat leerlingen minder snel naar voor de hand liggende mogelijkheden grijpen.

In mijn onderzoek heb ik ruimte gemaakt, in letterlijke en figuurlijke zin, voor de student. Wie is de student echt, waar liggen zijn behoeften en wat heeft een student nodig om tot leren te komen en te zijn wie hij wil zijn. Dit alles vanuit een beeldende vorming context en niet vanuit een talige en theoretische context.

Wanneer we ruimte maken voor de student - in denken, doen en zijn - ontstaat de mogelijkheid tot werkelijk leren.

Link naar bronnenlijst:

<https://www.researchcatalogue.net/view/3403516/3403517#tool-3438837>